

Bos, hout en de mens

Een manifestatie op de Floriade 1982

Zonder bos geen hout

Het is merkwaardig, in elk geval opvallend, hoe gemakkelijk mensen enerzijds protesteren tegen het kappen van bomen en anderzijds doorlopend houtprodukten gebruiken zonder zich te realiseren hoe essentieel hout in het leven van de mens is. Men zou een boeiende science-fiction film kunnen maken over wat er in de wereld allemaal mis zou gaan als plotseling alle uit hout vervaardigde produkten uit ons leven zouden verdwijnen.

Als we eens een willekeurige greep doen uit wat de mens aan hout in een of andere verwerkingsvorm gebruikt, komen we tot een reeks van zeer uiteenlopende artikelen die in zijn leven vaak dagelijks, soms incidenteel een rol spelen:

—Bezems Behang Beitel Blokkendozen Boeken
Boerderijen Borstels Boten Dakconstructies Damwanden Deuren Doelpalen Doodskisten Fluiten Fietsen Finneer Golfclubs Hamers Hardboard Heipalen Hekpalen Hockeysticks Houtgas Houtskool Huizen Karren Karton Kasten Kisten Klompen Kratten Kunst Lagers Lucifers Meubels Multiplex Muren Mijnhout Palen Pallets Papier Parket Planken Platen Rackets Ramen Reukstoffen Schaven Scheepsbetimmeringen Scheepsmasten Scholen Schommels Schuren Smaakstoffen Spaanplaat Speelgoed Stoelen Sporttribunes Springplanken Stallen Tafeltennisbats Trappen Tissine Triplex Vaten Vegers Vlechtmaten Wagenvloeren Wagenwiel Wapens Waterpassen Wiegen Waterkeringen Windmolens Wippen Zachtboard Zoethout Zinkstukken Zolen—

Toch, we zeiden het al, zijn mensen nogal eens tegen het kappen van bomen, zijn daartegen in elk geval vrij snel in actie te brengen. Zij zijn gemakkelijk te winnen voor het aan de natuur overlaten van bos, voor het niet ingrijpen van de mens, voor het langs natuurlijke weg laten afsterven van bomen, voor het laten liggen van dode bomen. De andere kant van de medaille wordt hun echter te weinig getoond, een kant waarop óók nogal wat te lezen valt, zoals

- het feit dat wij met elkaar zóveel hout gebruiken, in Nederland 1 kubieke meter per persoon per jaar, dat alleen al voor ons vaderlandse verbruik 15 miljoen zware of vele tientallen miljoenen lichte bomen per jaar moeten worden geveld.
- het feit dat, als wij hier geen bomen aanplanten en hout kappen, dat elders moet gebeuren ten behoeve van ons; en elders kan of wil men dat steeds minder omdat men het hout zelf nodig heeft.
- het feit dat in ons deel van de wereld geleidelijk een bosbouwwetenschap en daarop geënte bosbeheersmethoden zijn ontwikkeld die het bos als geheel onaangetaast laten maar via "klein-vlaktegewijze" verjonging een in leeftijd en samenstelling gevarieerd bos tot stand brengen en handhaven. Dit blijkt in tal van Nederlandse bossen, overwegend aangelegd met economische motieven, maar nu uitzonderlijk fraai en voor de openluchtrecreatie van groot belang.

(lees verder pag. 4)

foto 1

Inhoud expositie "Bos en Hout"

De entree van de expositie werd gevormd door twee stapels hout met een gezamenlijke inhoud van 100 stère oftewel 70 m³, het houtverbruik van de doorsnee Nederlander gedurende zijn of haar leven. (foto 2)

Naast deze stapel hout toonden twee grafiekenpalen het grote verschil tussen het houtverbruik in Nederland (13 miljoen m³) en de houtproductie in eigen bos (1 miljoen m³).

Lopend over een vlinderpad van tropisch hout passeerde de bezoeker enkele houttoepassingen van in-landse houtsoorten (foto 3): Een klimtoestel voor kinderen, een geluidswand, diverse vormen van houten oeverbescherming en een pergola met picknickbanken.

Inmiddels werd de boodschap over de noodzaak van verhoging van de houtproductie voortgezet: Grafiekenpalen lieten de enorme stijging zien van het verbruik van hout en houtprodukten gedurende de laatste 20 jaren, met daarbij de vrijwel gelijk gebleven houtoogst uit het Nederlandse bos. (foto 4)

Vervolgens waren drie stammen van verschillende boomsoorten opgesteld (foto 1); alle van gelijke dikte, maar van verschillende leeftijden: Eik 123 jaar, grove den 86 jaar en populier 34 jaar. Hier werd duidelijk gemaakt, dat we niet van de ene op de andere dag verandering kunnen brengen in de houtproductie, omdat hout TIJD nodig heeft om te groeien. Door deze drie boomsoorten met sterk verschillende groeisnelheden bij elkaar te plaatsen werd erop gewezen, dat door een juist bosbouwkundig beleid de houtproductiviteit alsmede de diversiteit in bos en hout in positieve zin kan worden beïnvloed.

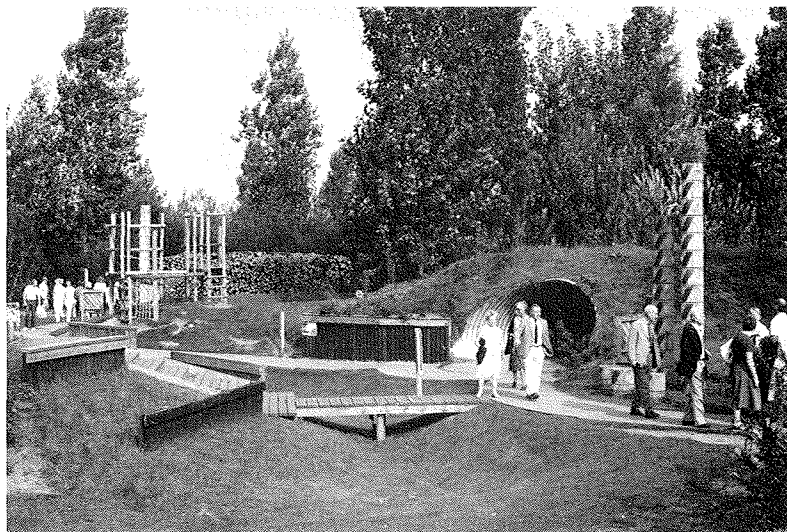
Centraal op de expositie stond "het palenhuis" (foto 5), een succesvol ontwerp van Willem Veenhoven. Het was een constructie van stammen van grove den, fijnspar, douglas en lariks, spiraalvormig oplopend tot een hoogte van 18 meter. Vermeld werd, dat de stammen tot 14 meter uit het Nederlandse bos kwamen.

Door een dakconstructie van hout en transparante kunststof, was een lichte, overdekte ruimte gecreëerd van 50 m². Aan de ronde buitenwand waren 30 houten panelen opgesteld, waarop de expositie in woord en beeld werd voortgezet (foto 6 en 7).

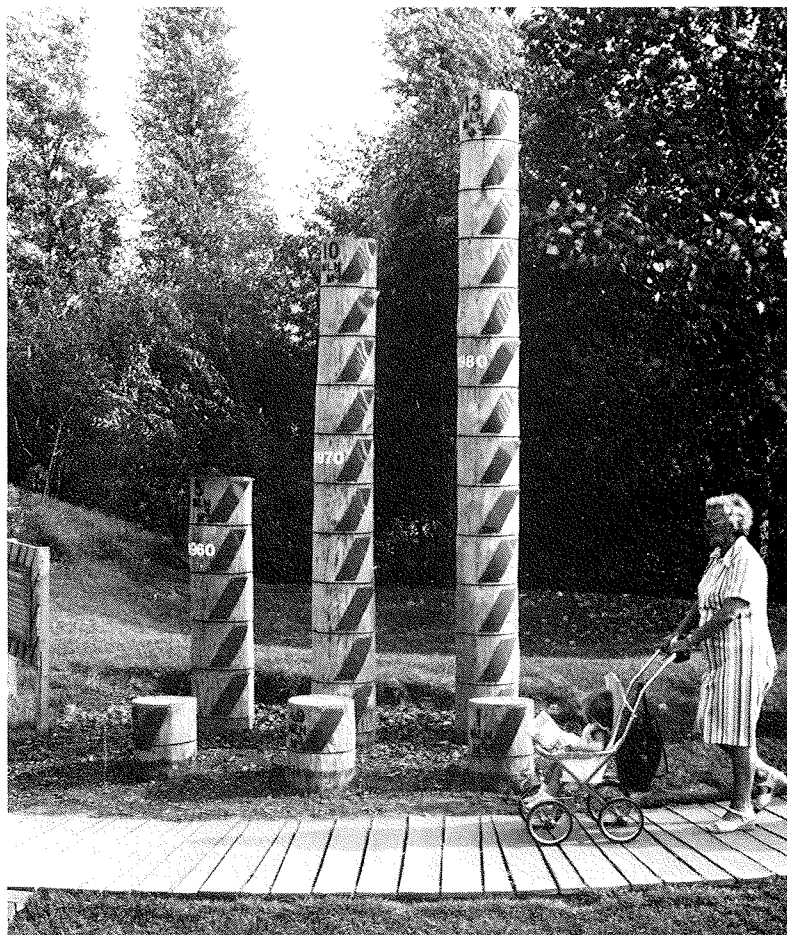
De eerste panelen gaven, aansluitend op de houttoepassingen buiten, een indruk van de grote diversiteit in houtgebruik: Hout in de bouw, bij waterwerken, meubels, interieurs, enz., enz. Daarbij werd de nadruk gelegd op de in-landse houtsoorten, die het, na verduurzaming, in kwaliteit en levensduur kunnen opnemen tegen b.v. tropische houtsoorten. Het geheel werd geïllustreerd door foto's van kunstwerken uit hout en door houtmonsters.

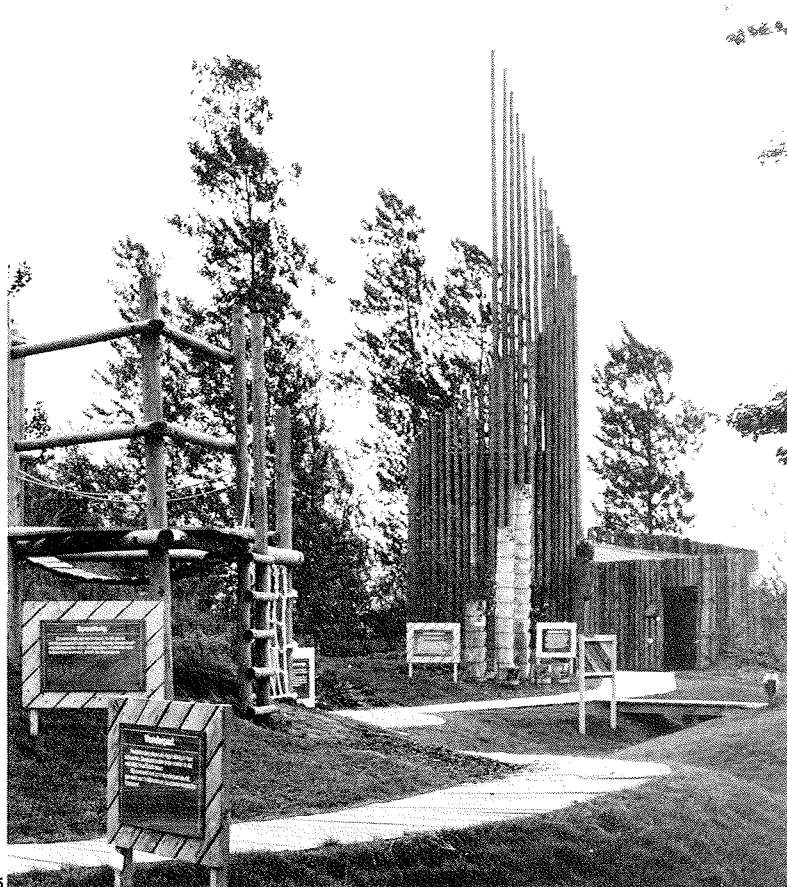
2

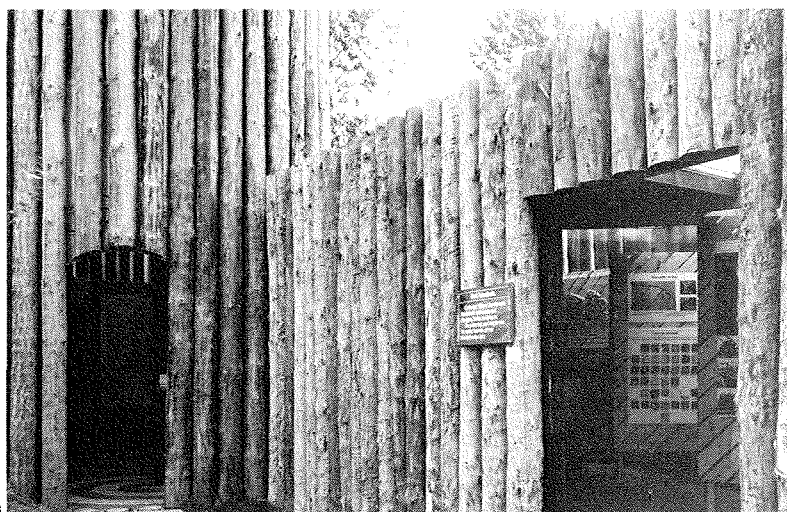
3

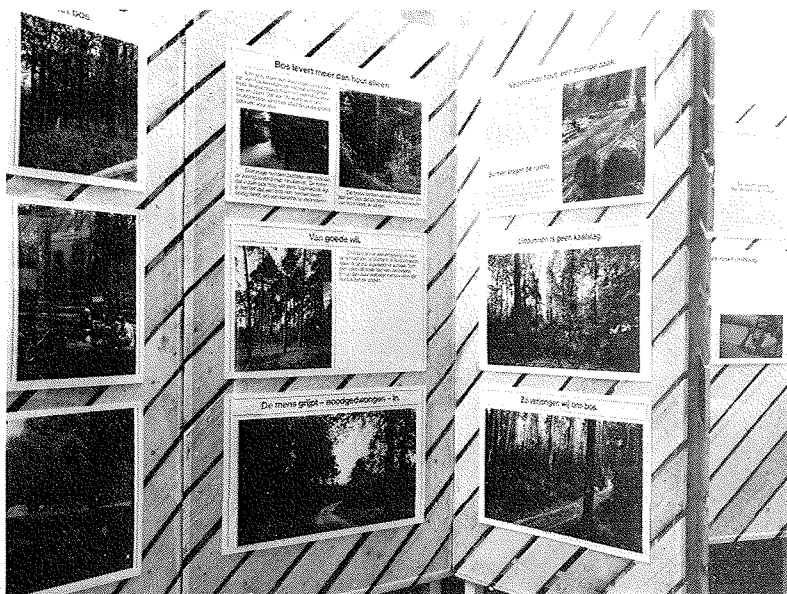
4

5

6

7

Uitgebreide aandacht werd besteed aan papier als houtprodukt. Op vier panelen werd de fabricage van krantenpapier gevisualiseerd. Hier kwam ook het belang van het hergebruik van oud papier en karton aan de orde: 40 à 50 % van al het gebruikte papier en karton wordt weer verwerkt tot nieuwe produkten; dit geeft een besparing van ca. 2,5 miljoen m³ hout (met deze recycling schaart Nederland zich bij de top van de wereld). Hierna werd het tropische hout belicht, met daarbij aandacht voor de benauwende houtsituatie in de Derde Wereld.

Met dit expositie-onderdeel werd de bewustmaking van de betekenis van hout voor onze samenleving afgesloten en overgegaan op de betekenis van het bos voor de houtproductie.

In korte teksten, begeleid door een groot aantal foto's, werd de bezoeker op de hoogte gesteld van de niet zo rooskleurige positie van Nederland in de bos- en houtwereld:

Meer dan 90 % van ons verbruik van hout en houtprodukten wordt ingevoerd vanuit een buitenland, waar in toenemende mate sprake is van houtschaarste. Dit, alsmede de economische problemen met als onderdeel de werkgelegenheid, heeft als gevolg, dat de houtexporterende landen ertoe overgaan om steeds meer eindprodukten uit hout te exporteren.

Deze tendens heeft voor ons land een tweeledig gevolg:

Ten eerste zijn eindprodukten duurder dan de grondstof hout; nu betalen wij voor de totale import van hout en houtprodukten (omgerekend naar m³ rondhout equivalenten: 15 miljoen m³) al 6,6 miljard gulden.

Ten tweede ontnemt die invoer van kant en klare eindprodukten ons een stuk werkgelegenheid in een sector waar nu ca. 55.000 mensen werkzaam zijn.

Bovenstaande leert, dat elke m³ hout, die wij zelf kunnen produceren een positieve werking op onze betalingsbalans oplevert van ca. f 500,- plus werkgelegenheid.

Maar vooral is een verhoging van de houtproductie in ons land noodzakelijk in het licht van een naderend absoluut houttekort in de wereld, in de ontwikkelingslanden op vele plaatsen al realiteit.

Na de voorgaande uiteenzetting werd de nadruk gelegd op de noodzakelijke uitbreiding van ons bosareaal met als motivatie: In het dichtbevolkte Nederland is meer bos nodig voor recreatie, natuur, landschap etc., maar als wij in de toekomst over voldoende hout willen blijven beschikken, moeten we ook erkennen dat dat bos hout moet produceren. Door een juist bosbouwkundig beheer kan bos dat in harmonie met de andere functies.

De tentoonstelling werd afgesloten met informatie over hout en energie, de herkomst van de invoer van hout en houtprodukten en de bij de bos en hout betrokken instanties. Bij de uitgang van "het palenhuis" kreeg men nog een beeld van het te kleine bosareaal van Nederland (7 % van het landoppervlak) met daarbij foto's van de voor ons land belangrijkste boomsoorten.

(vervolg pag. 1)

- het feit dat uit de ontwikkeling van de gezondheid van de mens dankzij de gezondheidszorg overduidelijk blijkt hoezeer menselijke invloeden de natuur kunnen helpen of zelfs corrigeren; want velen die het bos geheel aan de natuur willen overlaten zullen dat niet graag, zodra ze een ernstige ziekte vermoeden, met hun eigen lichaam willen doen!

Hout is onmisbaar in het leven van de mens, maar dan moet hij een verantwoorde houtkap in een goed bosbeheer wél accepteren. Dat is moeilijk want de stadsmens is helaas steeds meer vervreemd van de oorsprong van zijn materiële behoeftenbevrediging, de plaats waar grondstoffen worden geproduceerd, grondstoffen zonder welke hij niet kan leven zoals hij doet.

Om de mensen in ons land te wijzen op de relatie tussen boom en hout,
om hen te laten zien voor hoeveel nuttige toepassingen dat hout gebruikt wordt,
om hen er bewust van te maken hoe absurd het is van die toepassingen te profiteren maar tegelijk tegen het exploiteren van bos te zijn,
om hen er van te overtuigen dat in een goed bosbeheer houtproductie, natuurschoon en recreatie heel goed kunnen samengaan,
diende een inzending "Bos en Hout" op de Floriade te Amsterdam.

De inzending Bos en Hout

Begin 1981 werd de Stichting Bos en Hout door het Staatsbosbeheer, na overleg met de Algemene Vereniging Inlands Hout, benaderd met het verzoek op de komende Floriade de relatie tussen bos en hout aan de orde te stellen. De Stichting zag hierin een mogelijkheid om een groot publiek bekend te maken met de betekenis van het hout in onze samenleving en de grote rol die het bos daarbij speelt. Zij nam de uitdaging aan toen bleek dat het bij bos en hout betrokken bedrijfsleven wilde meewerken, een medewerking die ook werd verkregen van het Staatsbosbeheer en van het Ministerie van Economische Zaken. Vervolgens werd een organisatiecomité geformeerd ter realisatie van het projekt. Dit heeft dankzij een perfecte samenwerking in zeer korte tijd een plan ontwikkeld, de benodigde fondsen aangetrokken en de inzending opgebouwd. Pas in de eerste week van februari kon de eerste spade de grond in. Koude, regen en wind speelden parten bij een snelle voortgang van de werkzaamheden, maar dankzij de enorme inzet van alle betrokkenen was de expositie 7 april om 9.00 uur gereed, één uur voor de officiële opening van de Floriade.

Aan de inzending werden een prijsvraag en een enquête verbonden waaraan vele duizenden hebben meegedaan. Daarover zal in een later Bos en Hout Bericht meer worden meegedeeld.

De inzending bleek een succes. Dit manifesteerde zich niet alleen in een massaal bezoek maar ook in de bekroning met de hoofdprijs voor educatieve inzendingen. Reden genoeg om, nu de Floriade is gesloten, nog eens een blik terug te werpen, ook al als aanmoediging voor de toekomst. Die toekomst behelst onder meer een permanente, vergelijkbare expositie op de Flevohof.

R. Eppenga
H. A. van der Meiden

Organisatiecomité Bos en Hout – Floriade 1982

ir. H. A. van der Meiden	– Stichting Bos en Hout, voorzitter
ir. A. Overbeek	– Nederlandse Houtacademie, voorz. uitvoeringscommissie
R. Eppenga	– Stichting Bos en Hout, sekr. uitvoeringscommissie
K. Alkema	– Ministerie van Economische Zaken
L. A. M. Berends	– Vereniging van Houtim-pregneerinstellingen in Nederland
drs. G. J. den Hartog	– Bosschap
J. Kuiper	– Staatsbosbeheer
ir. E. M. Lammerts van Bueren	– Staatsbosbeheer
drs. H. D. Schouten	– Bosschap
ir. J. Th. Wassink	– Koninklijk Instituut voor de Tropen
S. I. Wiselius	– Koninklijk Instituut voor de Tropen
J. F. Wolff	– Stichting Centrum Hout
H. Zweers	– Algemene Vereniging Inlands Hout

Bij de uitvoering van de expositie werd tevens medewerking verleend door de heer W. Veenhoven van de Stichting Centrum Hout, ontwerper van het palenhuis.

Behalve de bij het organisatiecomité genoemde instanties hebben financieel of anderszins medewerking verleend:

Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging
Ministerie van Landbouw en Visserij
Nationale Populieren Commissie
Nederlandse Houtbond
Nederlandse Vereniging van Boseigenaren
N.V. Levensverzekering Maatschappij Utrecht
N.V. Verzekering Maatschappij Holland
Parenco B.V.
Parenco Hout B.V.
Praktijkschool voor Bosbouw en Cultuurtechniek
Van de Stadt B.V.
Verenigde Papierfabrieken Eerbeek B.V.

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5
Postbus 253
6700 AG Wageningen
telefoon: 08370-10121

SBH